Hvað þjónar okkur best?

Þjóðhagslegt mikilvægi þjónustugreina

Ásdís Kristjánsdóttir, forstöðumaður efnahagsviðs SA

Aðalfundur SVÞ, 19.mars 2015

SA
SAMTÖK
ATVINNULÍFSINS

Fjölbreytt flóra þjónustugreina

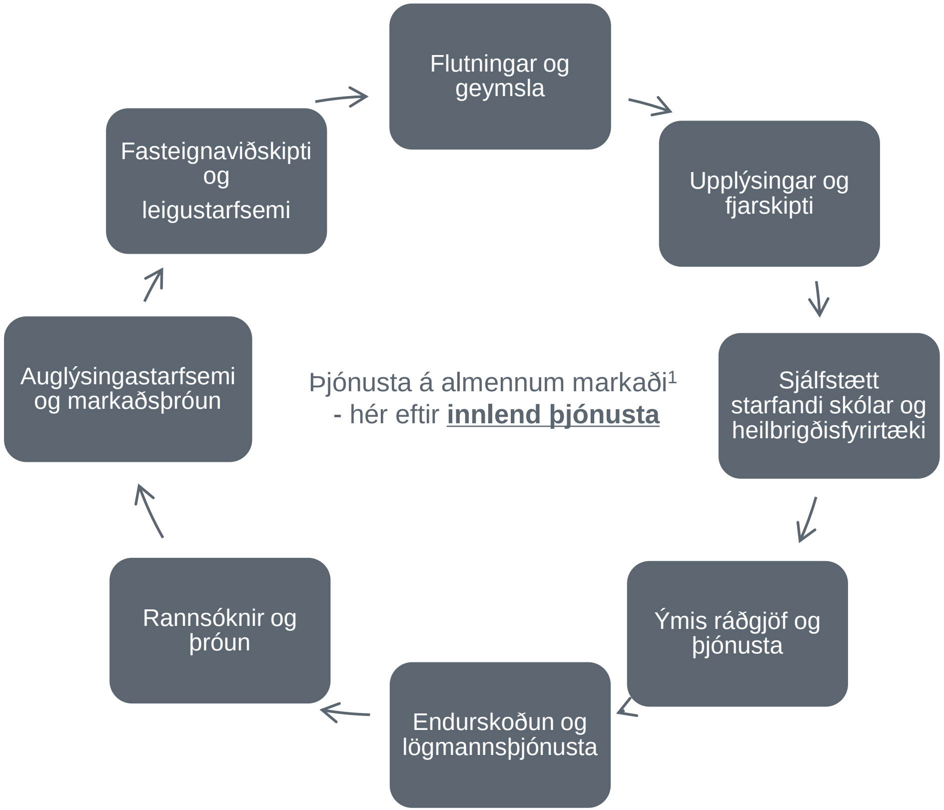

[1] Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu

Hvað þjónar okkur best?

- Efnahagslegt mikilvægi: Stór þáttur í íslensku efnahagslífi
- Fjárhagsleg staða: Þokkaleg staða og fer batnandi
- Hvar liggja tækifærin?
- Samantekt

Hvað þjónar okkur best?

- Efnahagslegt mikilvægi: Stór þáttur í íslensku efnahagslífi
- Fjárhagsleg staða: Þokkaleg staða og fer batnandi
- Hvar liggja tækifærin?
- Samantekt

Stór þáttur í íslensku efnahagslífi

Framlag innlendrar þjónustu til landsframleiðslu mælist í dag 27%. Fimmtungur vinnuafls á Íslandi starfar við innlenda þjónustu.

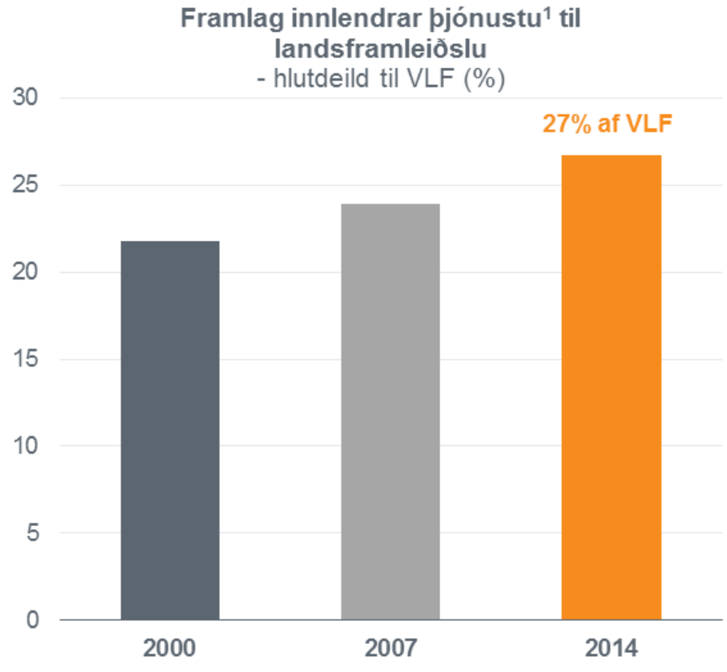

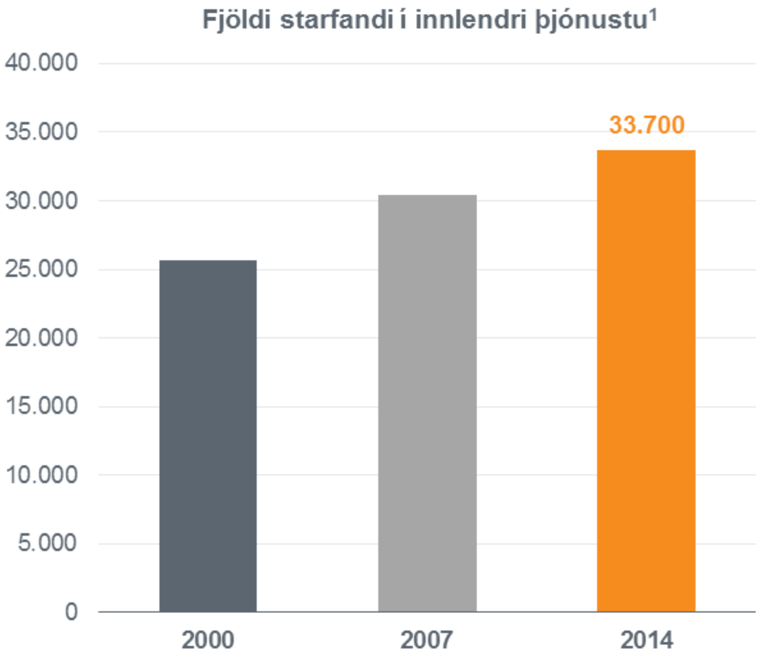

[1] Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Samanburður við aðrar mikilvægar atvinnugreinar

Ýmis fyrirtæki standa að baki innlendri þjónustu. Þjóðhagslegt mikilvægi hennar er óumdeilt.

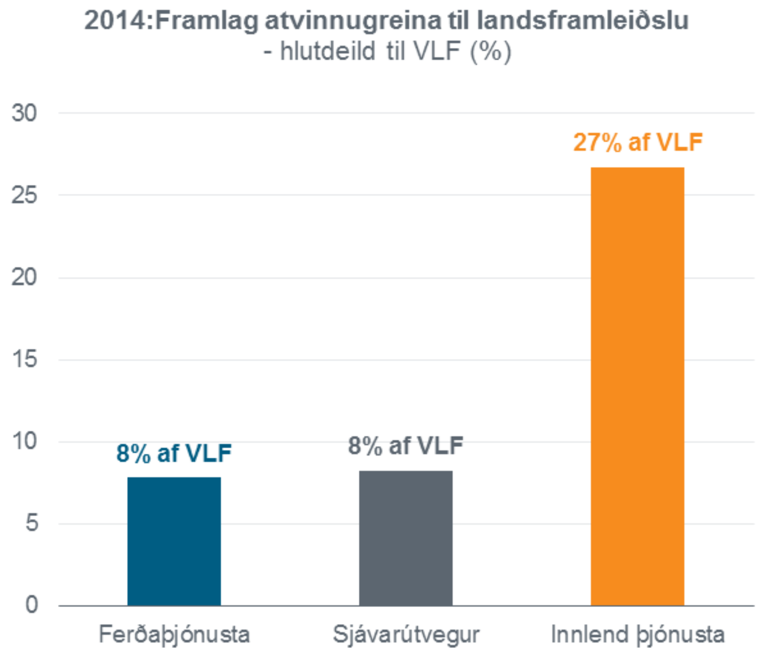

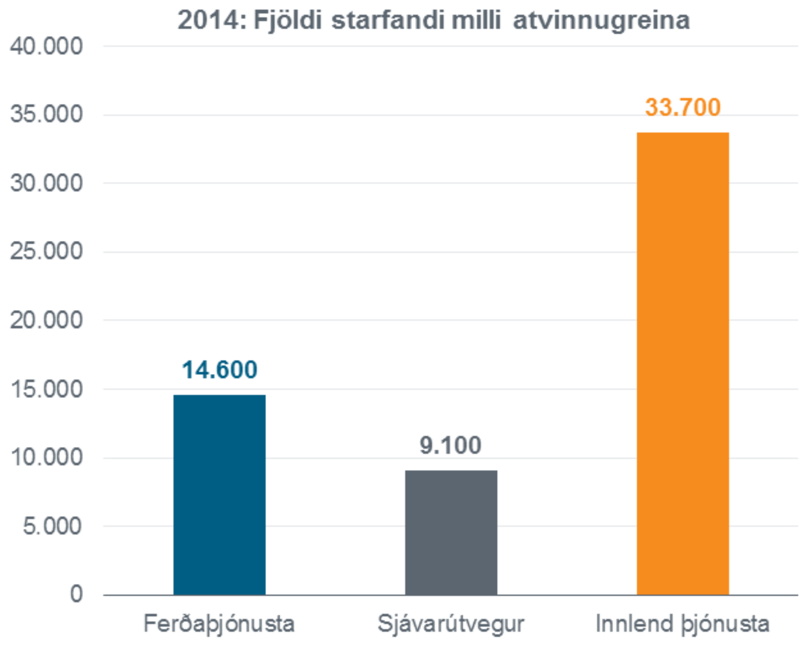

[1] Innlend þjónusta er undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Innlend þjónusta sveiflast með hagkerfinu

Innlend þjónusta sveiflast mjög í takt við almenna hagþróun þó áhrif ólíkra þjónustugreina séu misjöfn. Þær virðast fljótar að bregðast við breyttum aðstæðum, hvort sem er í samdrætti eða uppsveiflu.

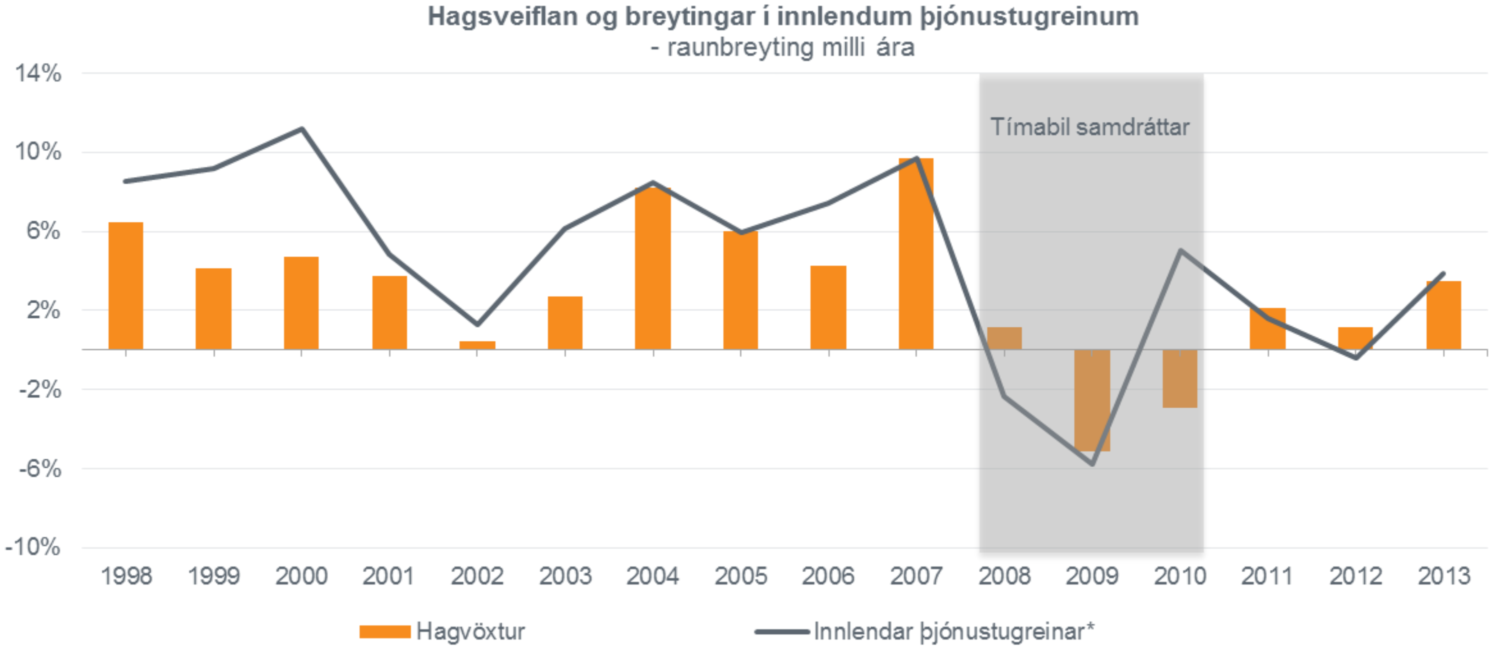

* Raunbreyting vergra þáttatekna innlendra þjónustugreina að undanskilinni fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu

Heimild: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

SA

Heilbrigðismerki: Þjónusta hefur vaxið hraðar en hagkerfið í heild

Endurspeglar þá grundvallarbreytingu sem orðið hefur í íslensku hagkerfi. Samhliða aukinni velmegun og hærra menntunarstigi hefur sérhæfing aukist og þjónusta orðið stærri hluti af landsframleiðslu.

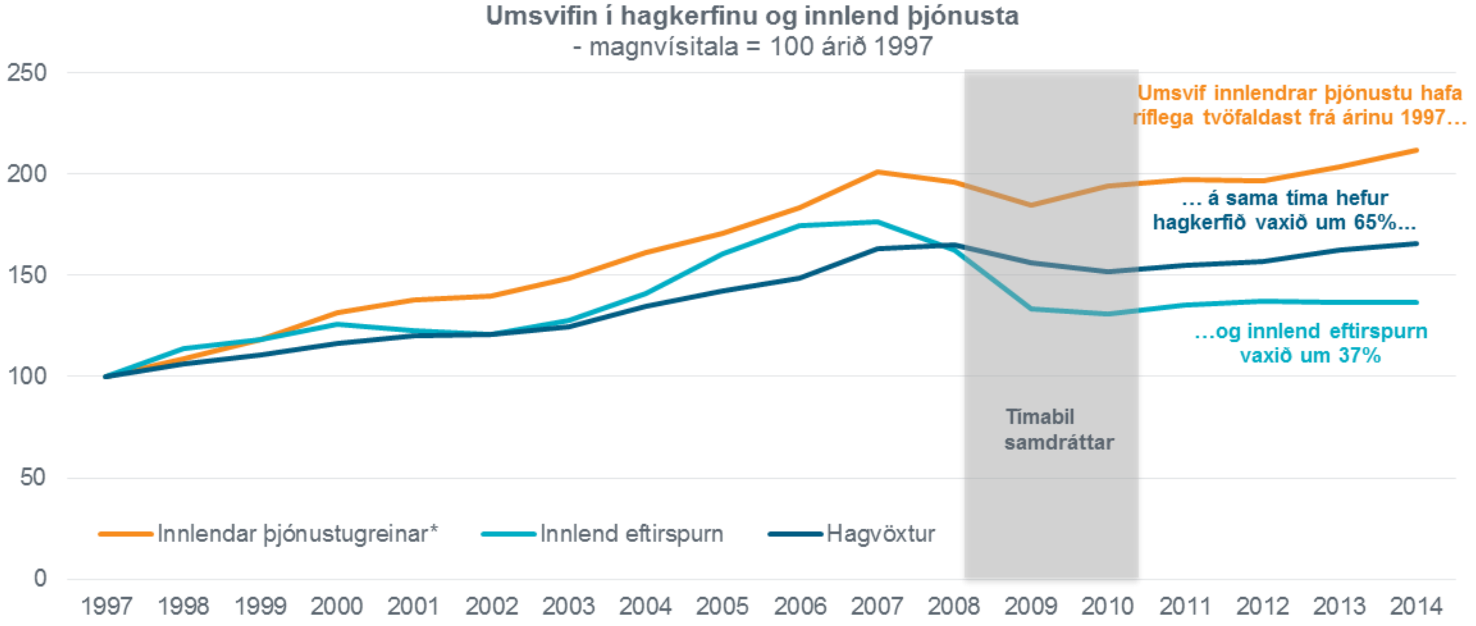

* Raunbreyting vergra þáttatekna innlendra þjónustugreina að undanskilinni fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu

Heimild: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Aukin velmegun, meiri þjónusta

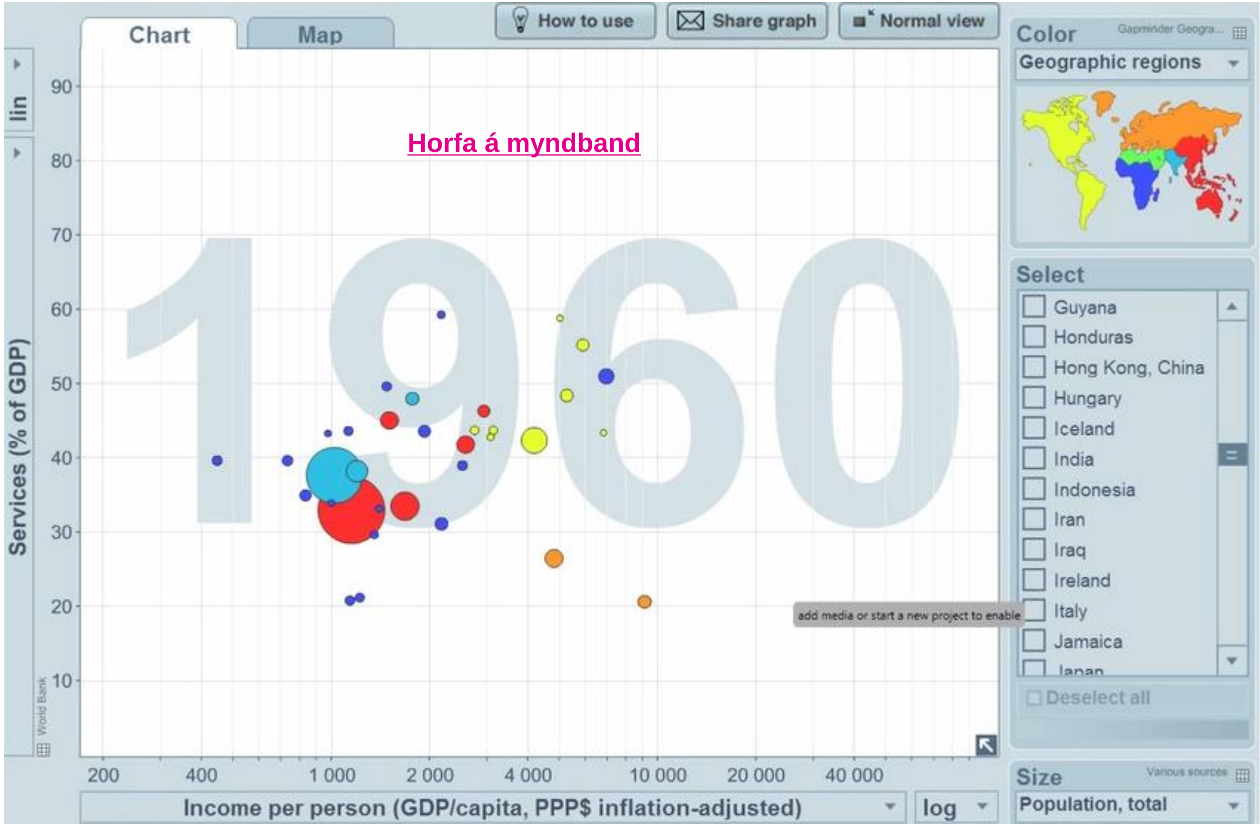

Heimild: Gapminder

Aukin velmegun, meiri þjónusta

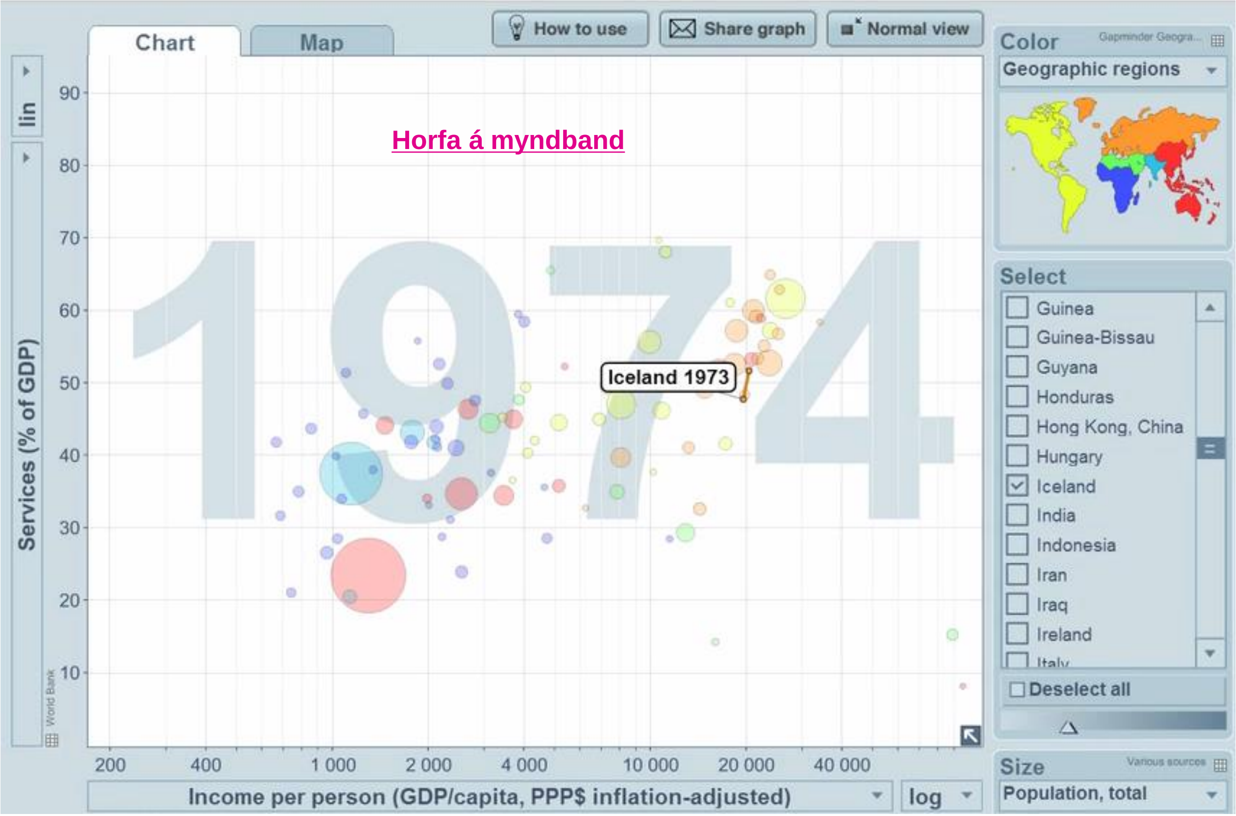

Heimild: Gapminder

Hvað þjónar okkur best?

- Efnahagslegt mikilvægi: Stór þáttur í íslensku efnahagslífi
- Fjárhagsleg staða: Þokkaleg staða og fer batnandi
- Hvar liggja tækifærin?
- Samantekt

SA

Skuldastaða þjónustufyrirtækja svipar til ársins 2003

Á árinu 2007 var hagkerfið í uppþanið og skuldir miklar. Í kjölfar gjaldþrota, afskrifta og aukinna umsvifa í hefur skuldastaðan batnað. Hún er nú svipuð og árið 2003.

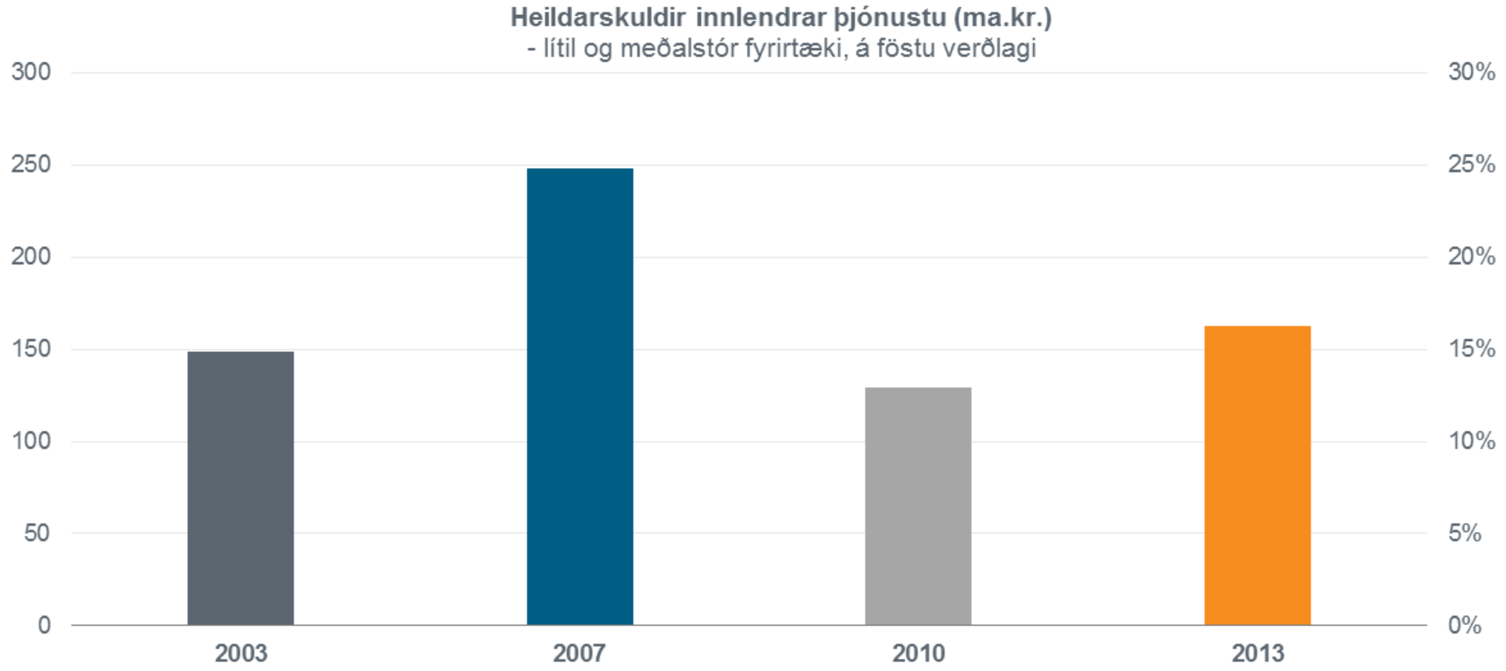

[1] Fyrirtæki með heildareignir < 1 ma.kr. og jákvætt eigið fé

Heimildir: Creditinfo, útreikningar efnahagssviðs

Skuldastaða þjónustufyrirtækja svipar til ársins 2003

Á árinu 2007 var hagkerfið í uppþanið og skuldir miklar. Í kjölfar gjaldþrota, afskrifta og aukinna umsvifa í hefur skuldastaðan batnað. Hún er nú svipuð og árið 2003.

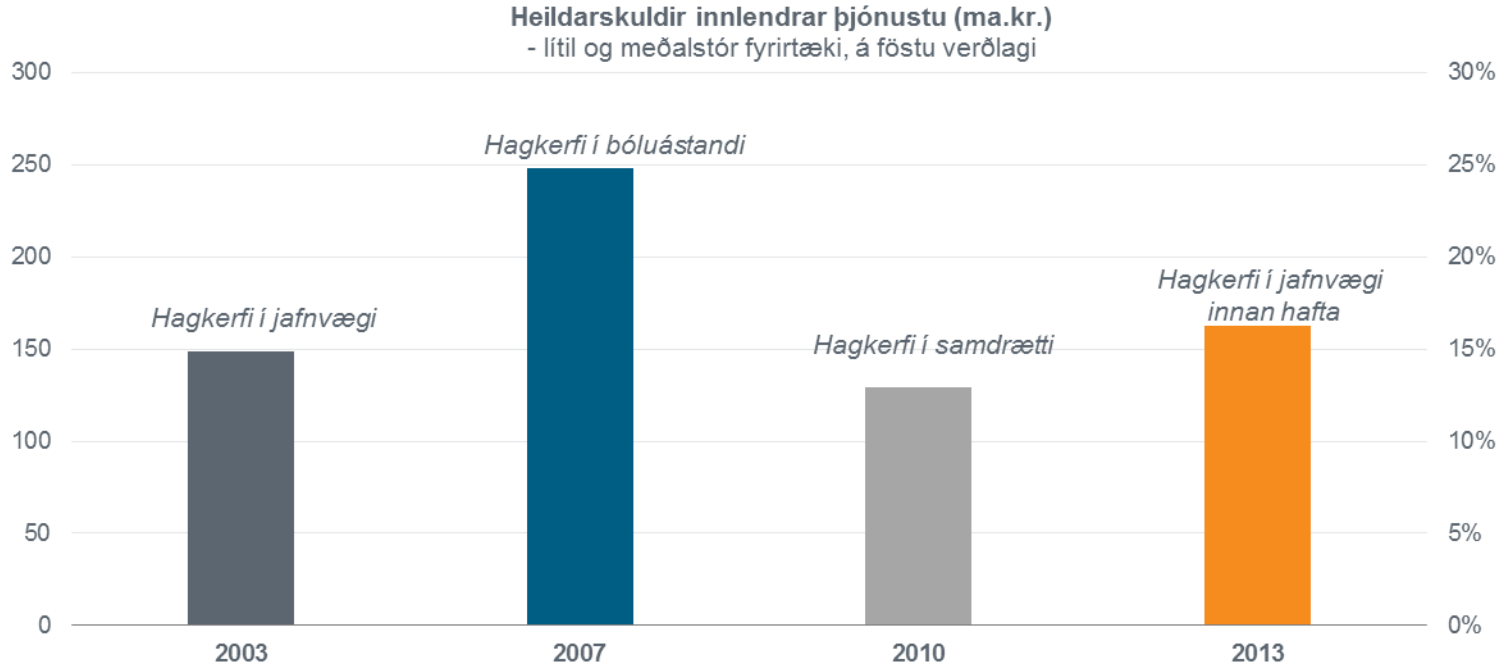

[1] Fyrirtæki með heildareignir < 1 ma.kr. og jákvætt eigið fé

Heimildir: Creditinfo, útreikningar efnahagssviðs

Skuldastaða þjónustufyrirtækja svipar til ársins 2003

Á árinu 2007 var hagkerfið í uppþanið og skuldir miklar. Í kjölfar gjaldþrota, afskrifta og aukinna umsvifa í hefur skuldastaðan batnað. Hún er nú svipuð og árið 2003.

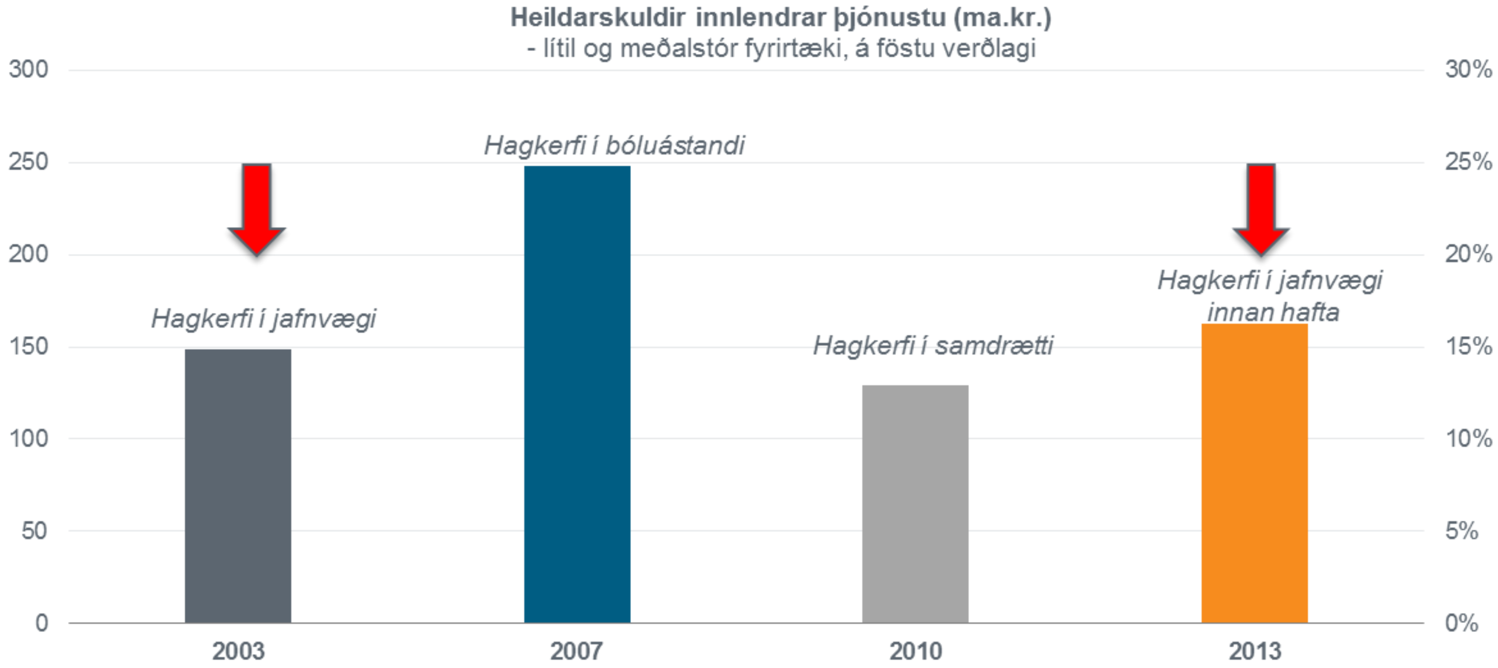

[1] Fyrirtæki með heildareignir < 1 ma.kr. og jákvætt eigið fé

Heimildir: Creditinfo, útreikningar efnahagssviðs

Skuldastaða þjónustufyrirtækja svipar til ársins 2003, en arðsemin betri

Á árinu 2007 var hagkerfið í uppþanið og skuldir miklar. Í kjölfar gjaldþrota, afskrifta og aukinna umsvifa í hefur skuldastaðan batnað. Hún er nú svipuð og árið 2003.

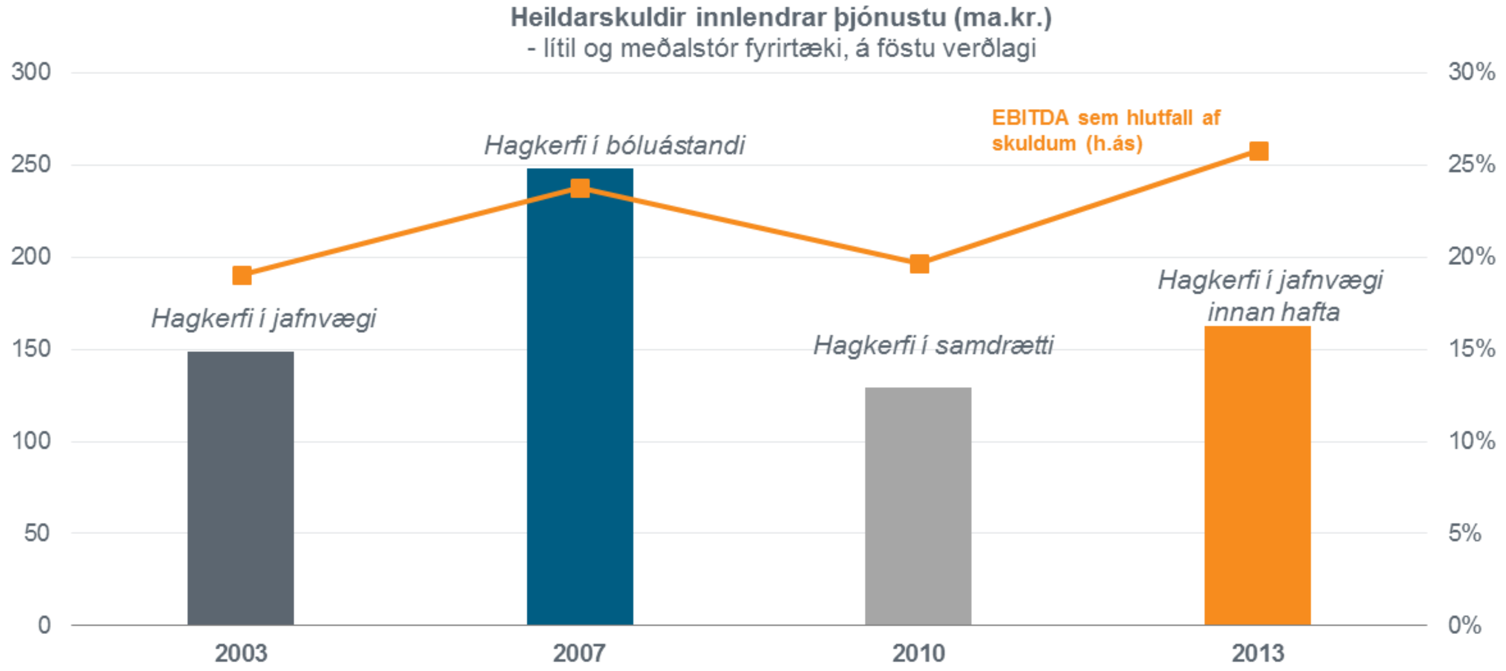

[1] Fyrirtæki með heildareignir < 1 ma.kr. og jákvætt eigið fé

Heimildir: Creditinfo, útreikningar efnahagssviðs

30% fyrirtækja engu að síður enn með neikvætt eigið fé

Staða margra fyrirtækja í innlendri þjónustu er því enn viðkvæm og mun taka þau tíma að byggja sig aftur upp samhliða auknum umsvifum í hagkerfinu.

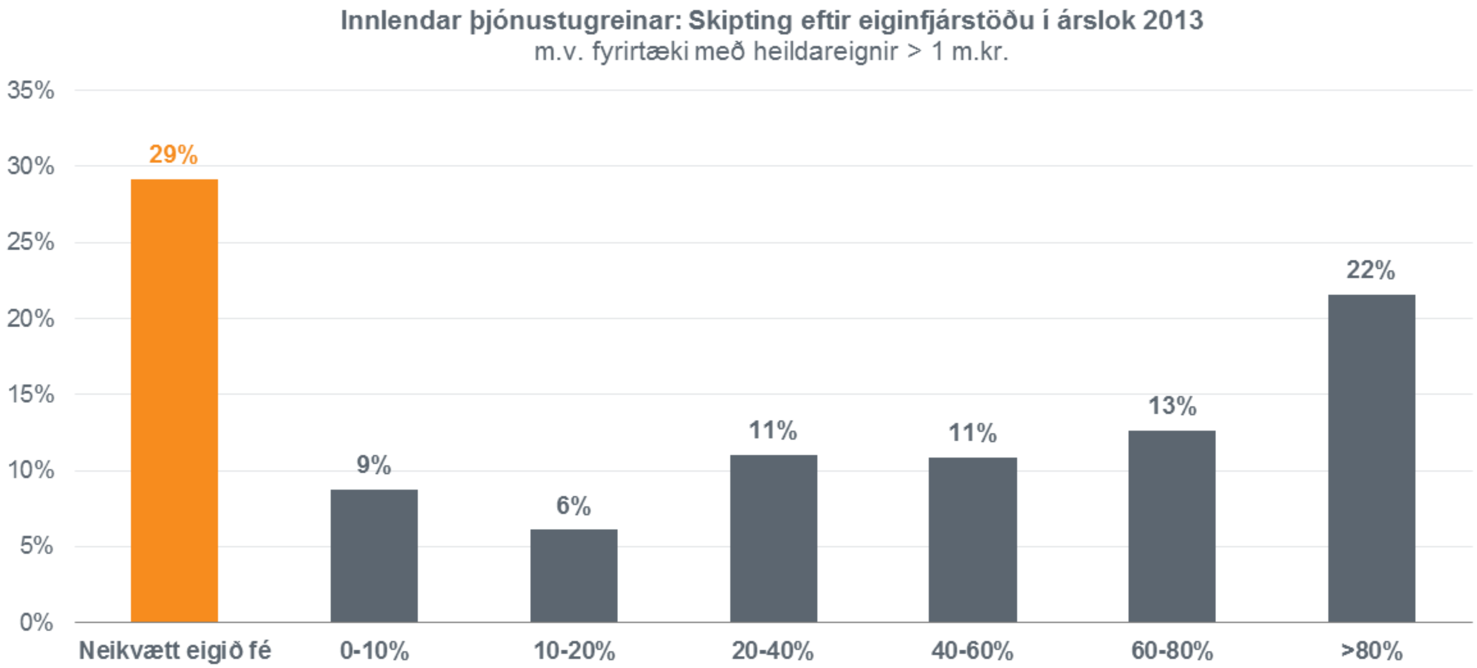

Heimildir: Creditinfo, útreikningar efnahagssviðs

Hvað þjónar okkur best?

- Efnahagslegt mikilvægi: Stór þáttur í íslensku efnahagslífi
- Fjárhagsleg staða: Þokkaleg staða og fer batnandi
- Hvar liggja tækifærin?
- Samantekt

Framleiðni á Íslandi er lág og þarf að aukast

Undirstaða bættra lífskjara er aukin framleiðni. Kaupmáttur til lengri tíma byggir á betri nýtingu framleiðsluþátta.

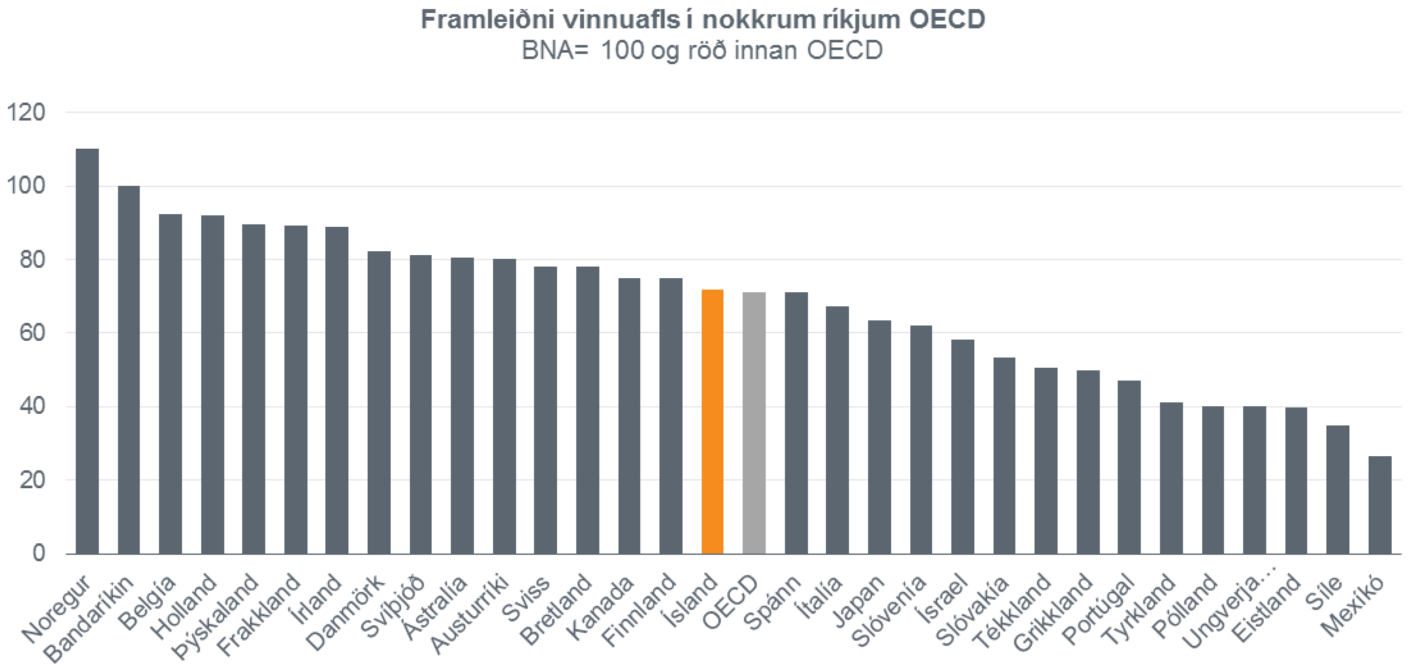

Heimild: OECD

Framleiðni á Íslandi er lág og þarf að aukast

Undirstaða bættra lífskjara er aukin framleiðni. Kaupmáttur til lengri tíma byggir á betri nýtingu framleiðsluþátta.

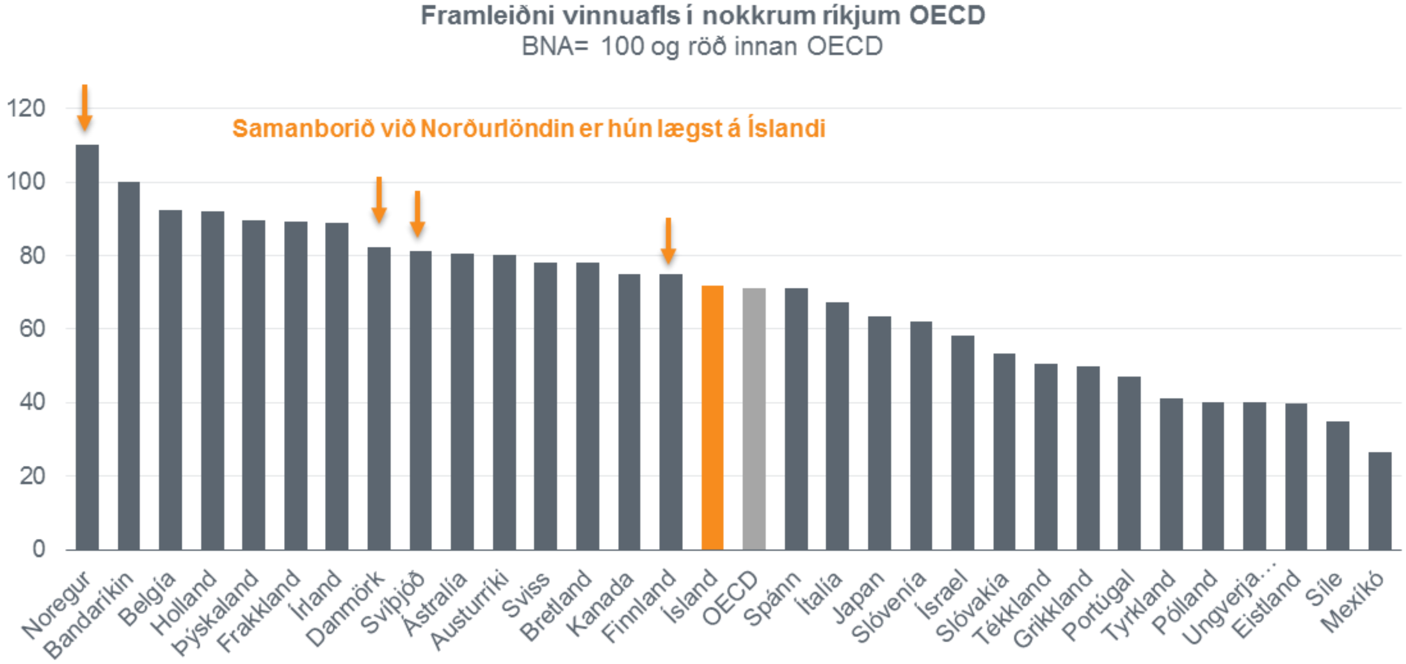

Heimild: OECD

Af hverju skiptir framleiðni máli?

Hagkvæm nýting framleiðsluþátta eykur framleiðni og verðmætasköpun í hagkerfinu. Aukin framleiðni leiðir því til bættra lífskjara og samkeppnishæfni, aukinnar fjölbreytni og arðsemi í íslensku atvinnulífi.

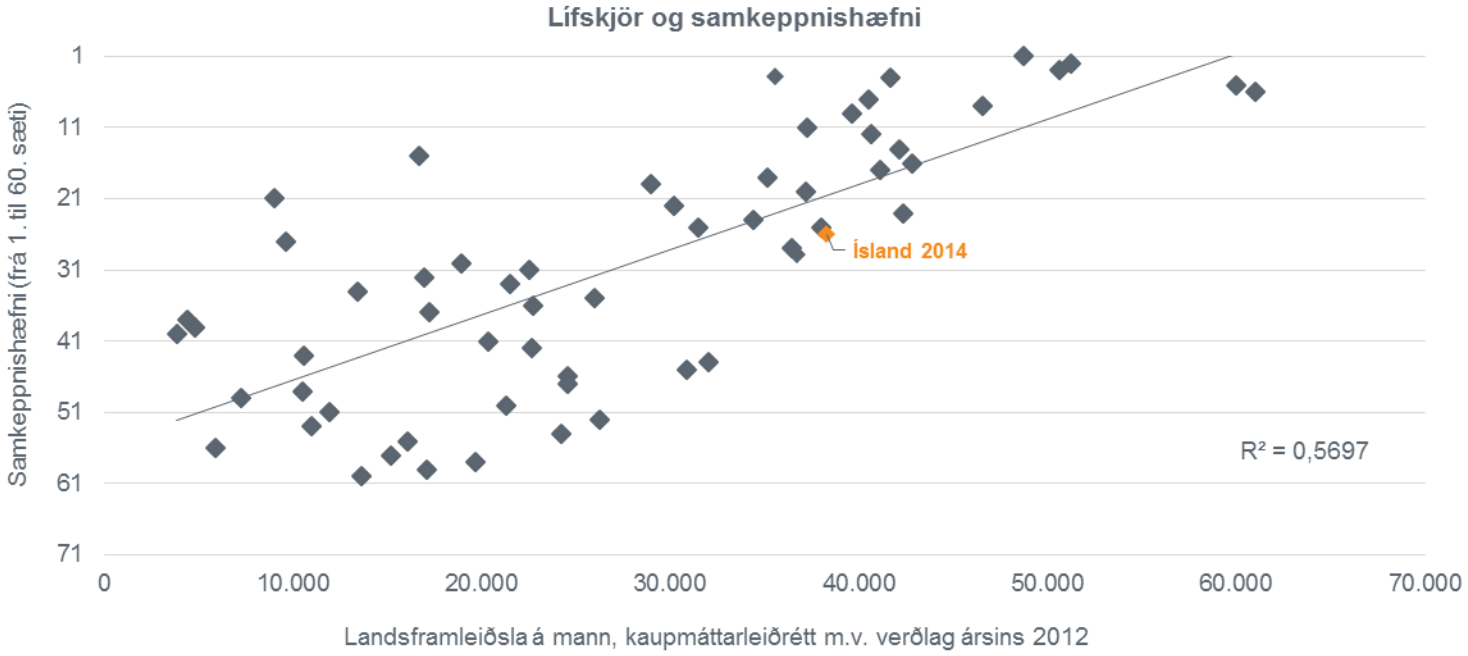

Heimildir: Macrobond, IMD, útreikningar efnahagssviðs

Framleiðni er lág, en hún er misjöfn milli atvinnugrein

Smæð markaðar kemur niður á framleiðni

Mest framleiðni er útflutningsgreinum enda myndast þar tækifæri til aukinnar stærðarhagkvæmni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar.

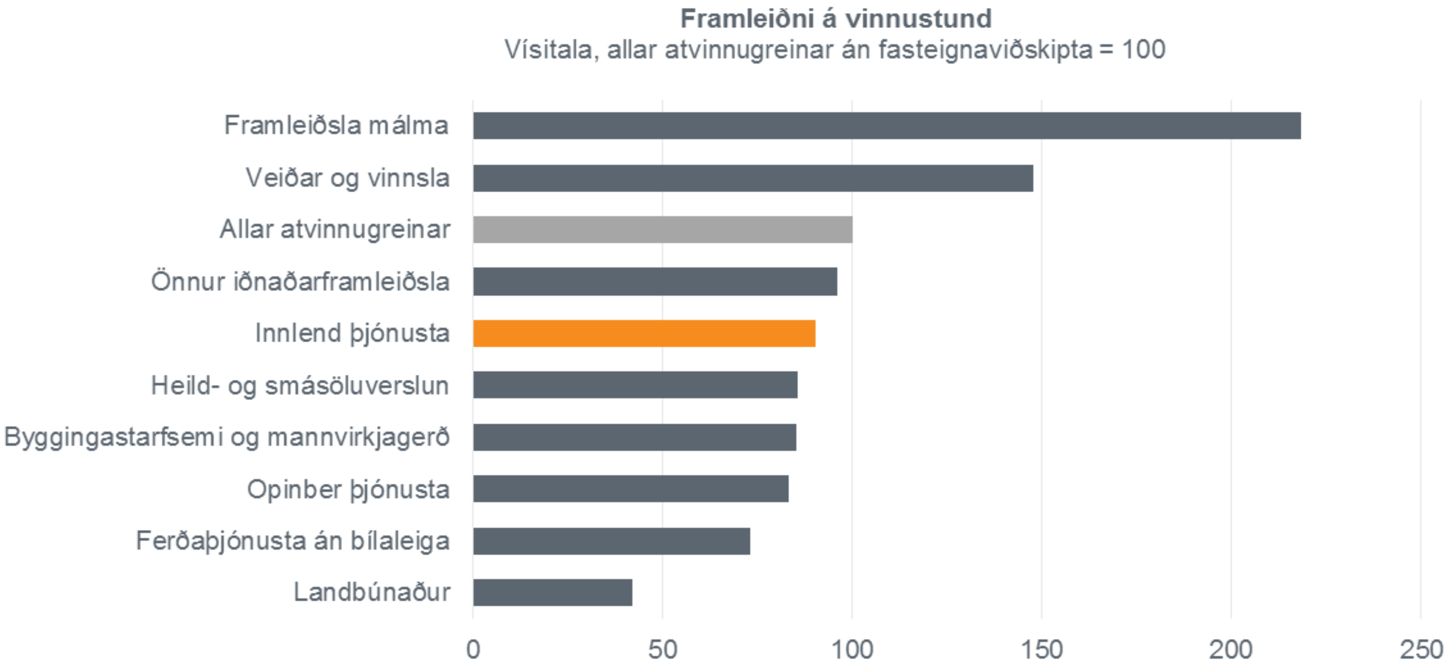

* Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi, ferðaþjónustu og fasteignaviðskiptum

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Smæð markaðar kemur niður á framleiðni

Mest framleiðni er útflutningsgreinum enda myndast þar tækifæri til aukinnar stærðarhagkvæmni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar.

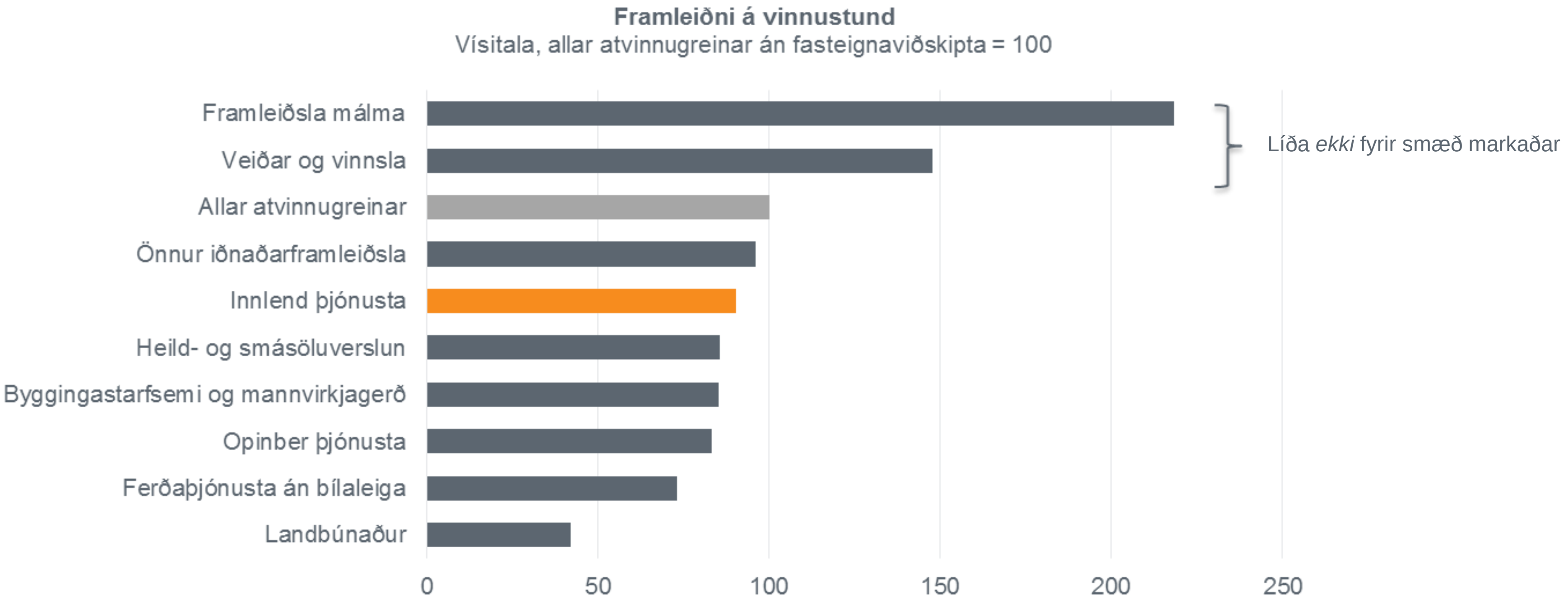

* Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi, ferðaþjónustu og fasteignaviðskiptum

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Smæð markaðar kemur niður á framleiðni

Mest framleiðni er útflutningsgreinum enda myndast þar tækifæri til aukinnar stærðarhagkvæmni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar.

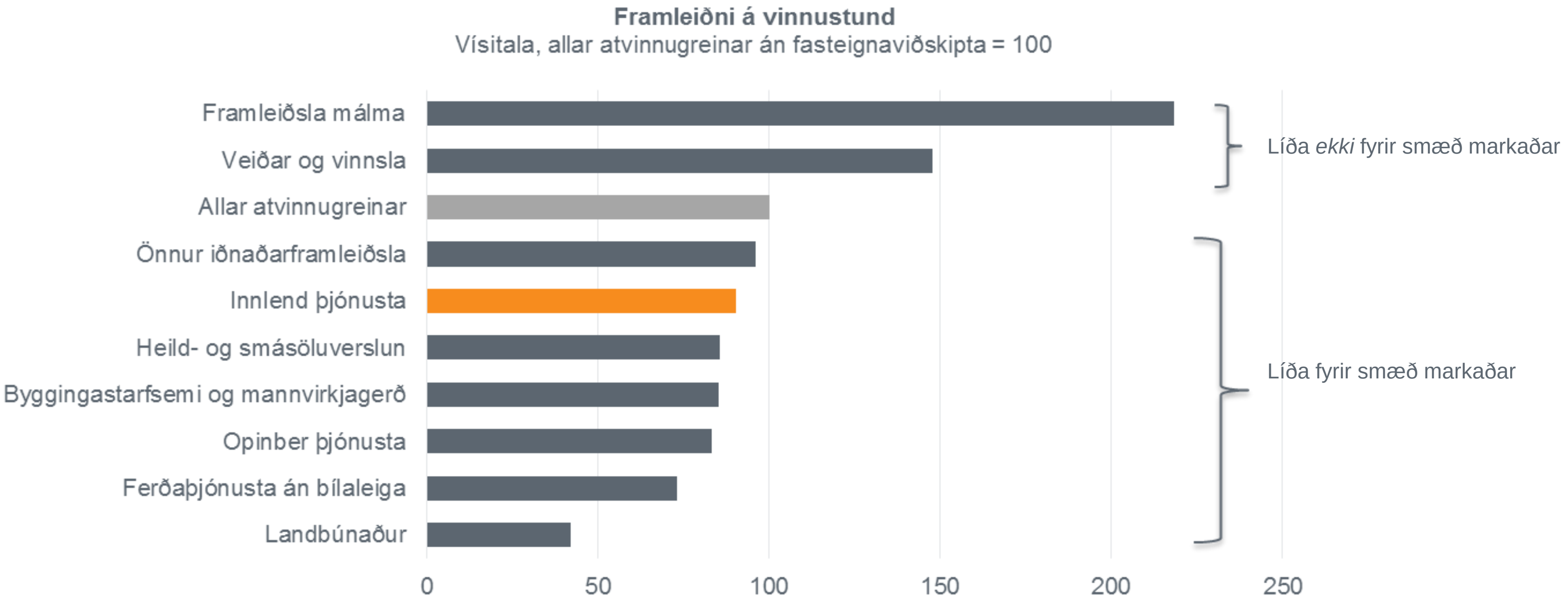

* Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi, ferðaþjónustu og fasteignaviðskiptum

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Smæð markaðar kemur niður á framleiðni

Mest framleiðni er útflutningsgreinum enda myndast þar tækifæri til aukinnar stærðarhagkvæmni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar.

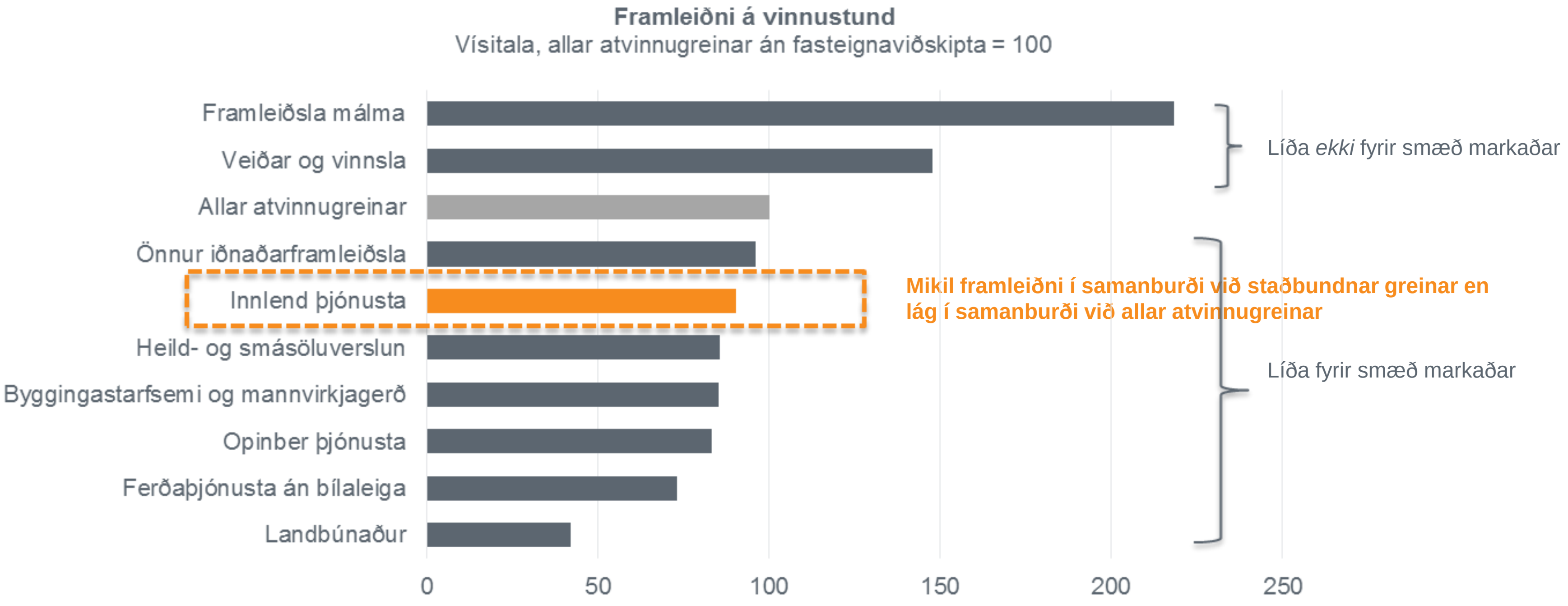

* Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi, ferðaþjónustu og fasteignaviðskiptum

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Smæð markaðar kemur niður á framleiðni

Mest framleiðni er útflutningsgreinum enda myndast þar tækifæri til aukinnar stærðarhagkvæmni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar.

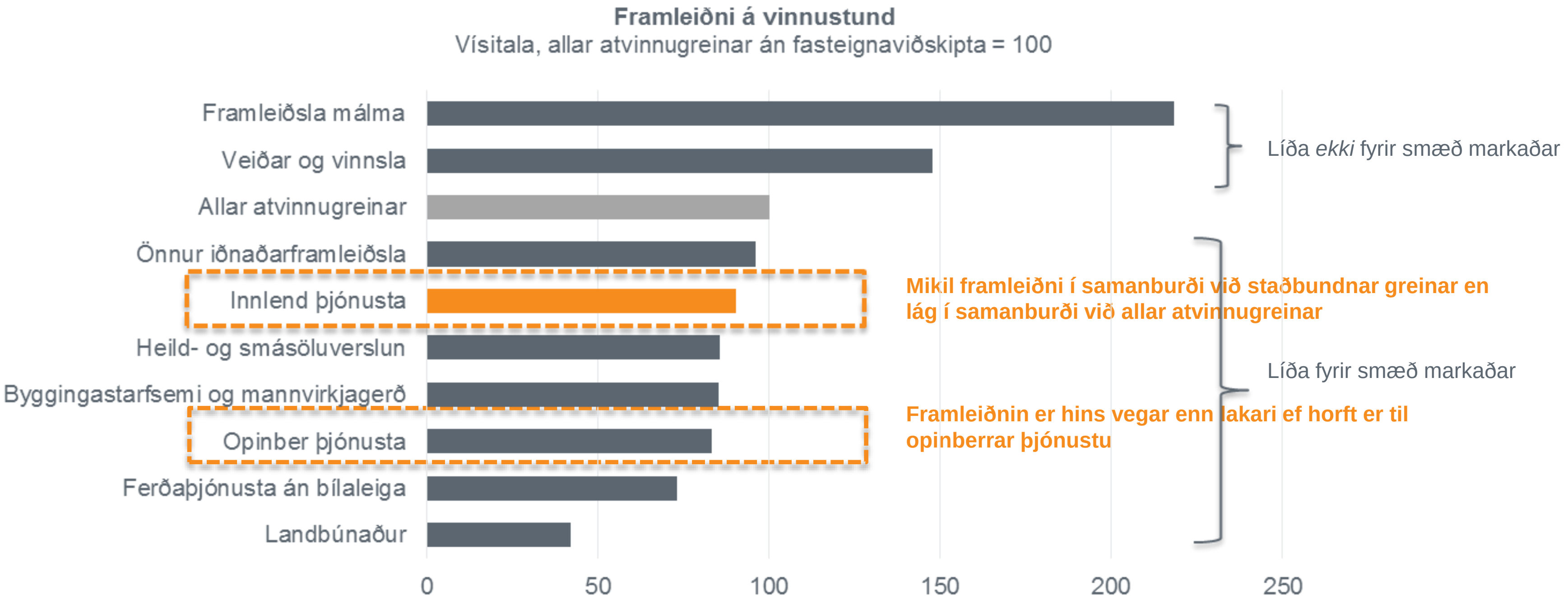

* Undanskilin fjármála- og vátryggingarstarfsemi, ferðaþjónustu og fasteignaviðskiptum

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

SA

Opinber rekstur líður fyrir skort á samkeppni

- ✓ Mat á framleiðni í opinberri þjónustu er erfiðleikum háð. Ekki myndast á henni markaðsverð og er virðisaukinn því óljós.
- ✓ Aðrir mælikvarðar benda þó til sóunar í opinberum rekstri enda líður hann fyrir skort á samkeppni.
- ✓ Virk samkeppni er lykilþáttur í að auka framleiðni.
  - Hún hvetur til aukins kostnaðaraðhalds.
  - Ryður úr vegi óhagkvæmum rekstri.
  - Stuðlar að hagkæmari nýtingu framleiðsluþátta.
  - Stuðlar að nýsköpun og tækninýjungum.

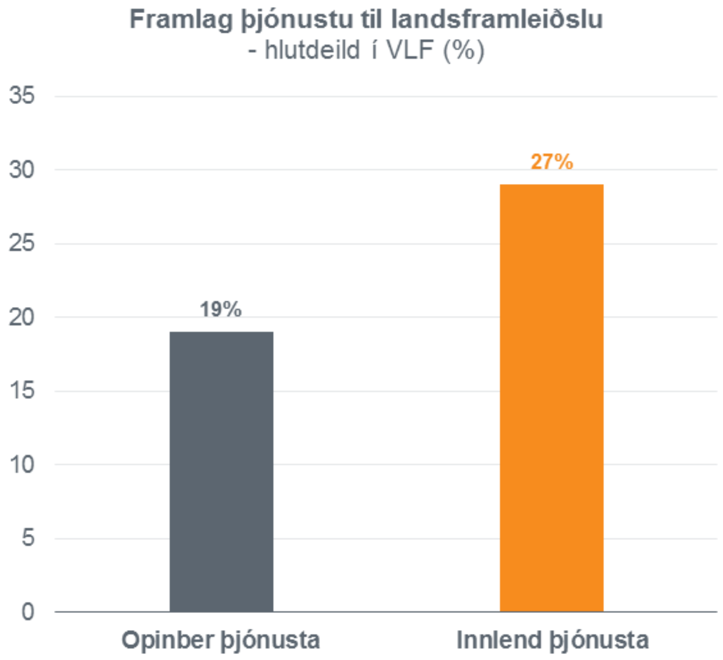

Innlend þjónusta án fjármála- og vátryggingarstarfsemi og ferðaþjónustu (gisting og hótelrekstur, ferðaskipuleggjendur)

Heimildir: Hagstofa Íslands, útreikningar efnahagssviðs

Lága framleiðni einstakra greina má að hluta rekja til smæðar markaðar sem erfitt er að bregðast við…

….skorti á samkeppni í opinberum rekstri er þó hægt að bregðast við?

Ríkisrekstur: Ríkið fjármagnar og starfrækir þá starfsemi sem um ræðir.

Einkarekstur: Hið opinbera býður út þjónustu til einkaaðila sem áður var á herðum hins opinbera. Hið opinbera fjármagnar áfram starfsemina en einkaaðili starfrækir.

Einkavæðing: Hið opinbera selur einkaaðila tiltekinn rekstur, sem einkaaðili sér um að fjármagna og starfrækja í framhaldinu.

SA

Hvar liggja tækifærin?

Heilbrigðismál eru meðal stærstu útgjaldapósta hins opinbera

Heilbrigðismál eru meðal stærstu útgjaldaliða hins opinbera. Einkarekstur hefur ekki verið nýttur mikið til hagræðingar.

.

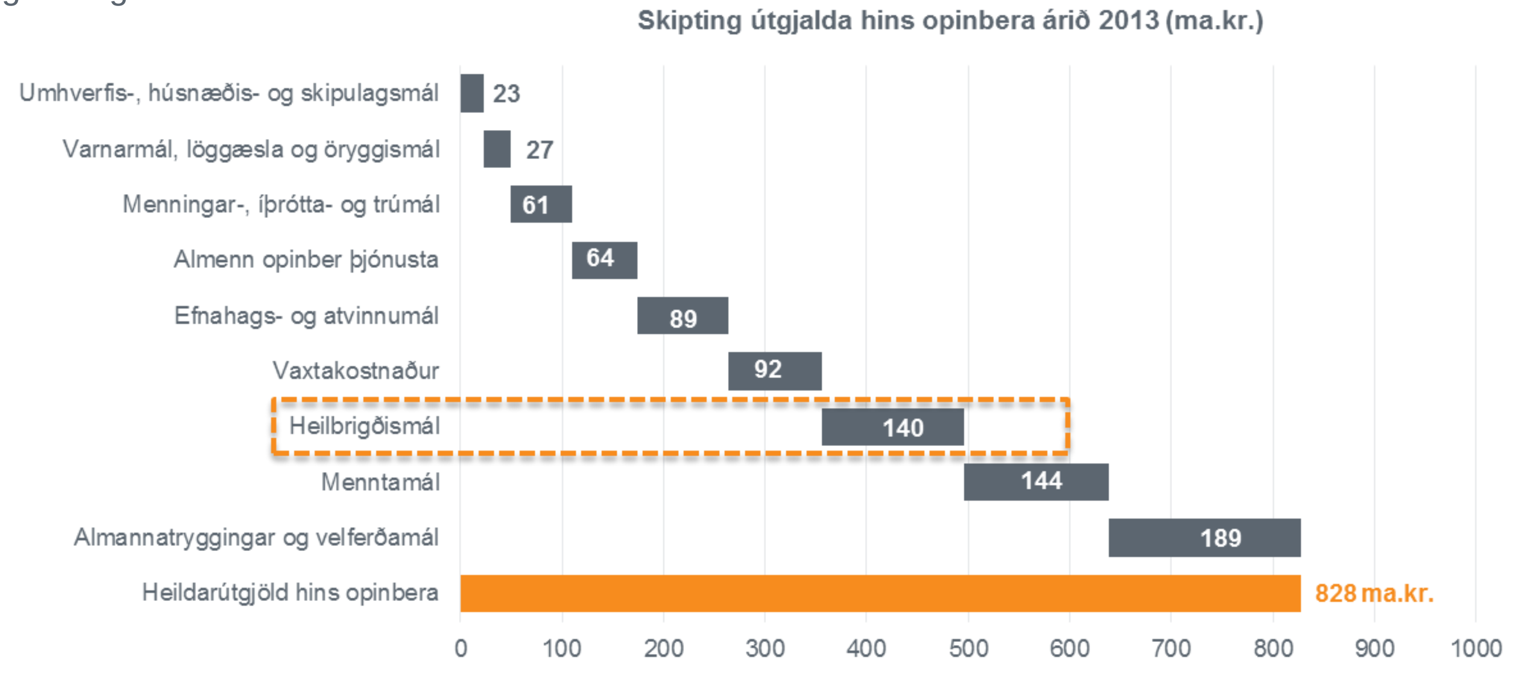

Heimild: Hagstofa Íslands

Tækifæri: Auka vægi einkareksturs í heilbrigðiskerfinu

Heilbrigðisþjónustan á Íslandi er að mestu starfrækt við litla sem enga samkeppni.

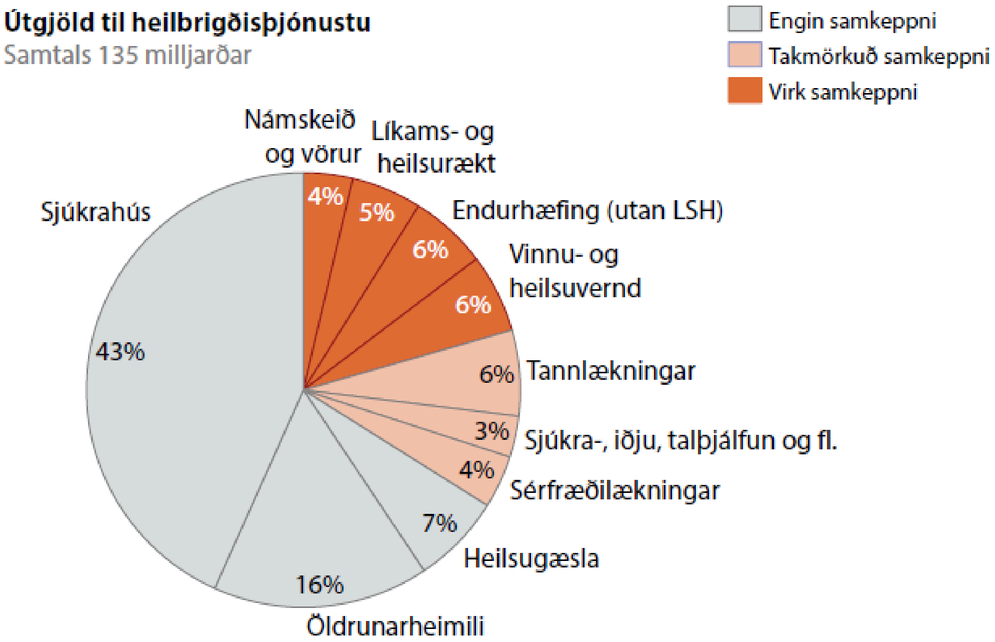

Í heildina er því um 80% heilbrigðis-þjónustu á Íslandi starfrækt við litla eða enga samkeppni.

Heimildir: Skýrsla Viðskiptaráðs „Hið opinbera tími til breytinga“

Reynsla: Skilvirkni einna mest hjá einkareknu heilsugæslustöðvunum

Af þeim 50 heilsugæslustöðvum voru í úrtakinu eru tvær einkareknar og eru þær meðal þeirra skilvirkustu á landinu.

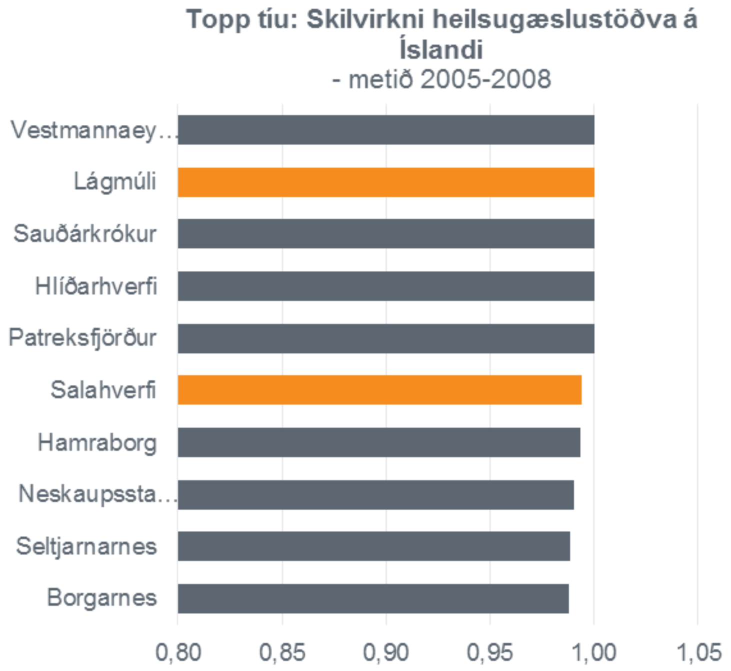

*Metinn út frá rekstrarkostnaði, stöðugildum, viðtölum, vitjunum og öðrum þáttum

Heimildir: Skilvirknimæling á heilsugæslustöðvum á Íslandi MS.c. ritgerð Hrafnhildar Gunnarsdóttur

Menntamál eru meðal stærstu útgjaldapósta hins opinbera

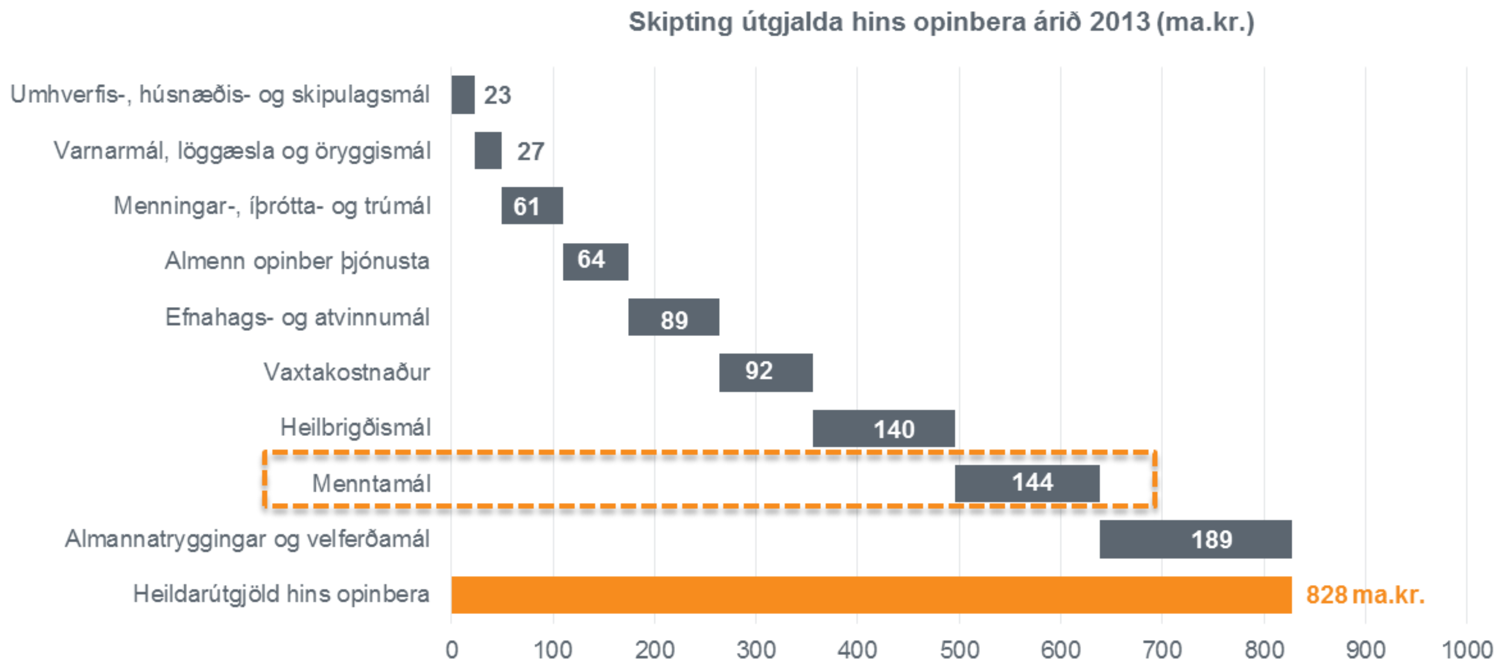

Heimildir: Hagstofa Íslands

Tækifæri: Auka þátttöku einkaaðila í rekstri skóla

Menntakerfi í nágrannalöndum okkar byggir í mun meiri mæli á þátttöku einkaaðila í skólarekstri

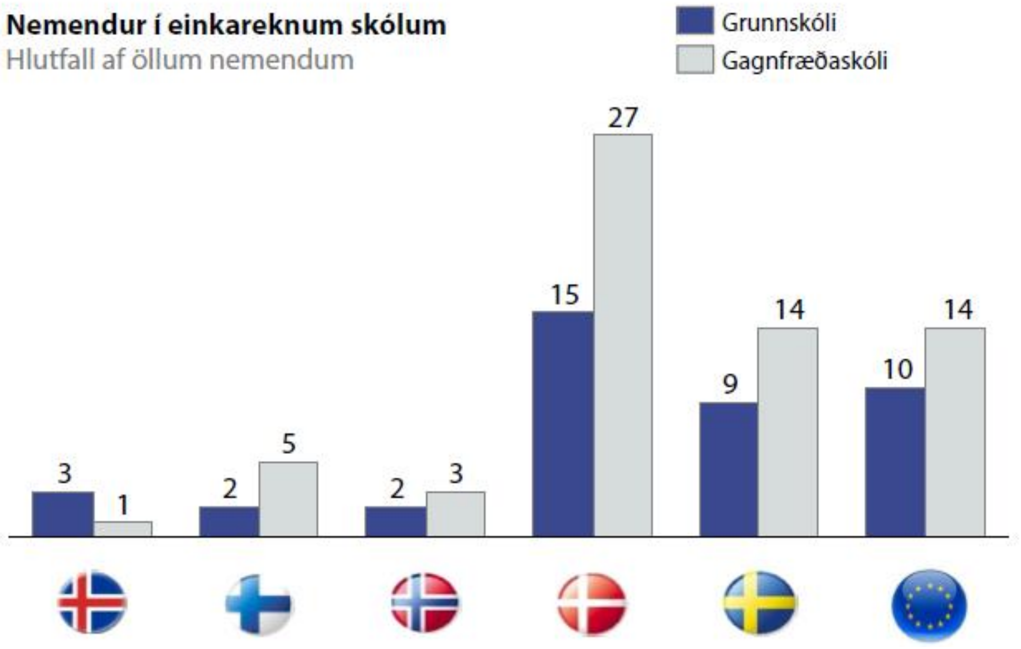

Heimildir: Skýrsla SA og Viðskiptaráðs „Stærsta efnahagsmálið – Sóknafæri í menntun“

Reynsla: Aukið sjálfstæði betri árangur

Rannsóknir benda til þess að sjálfstæði skóla auki að jafnaði námsárangur. Aukin aðkoma einkaaðila ýtir jafnframt undir samkeppnishugsun og skapar svigrúm til að semja um laun í auknum mæli á einstaklingsgrundvelli.

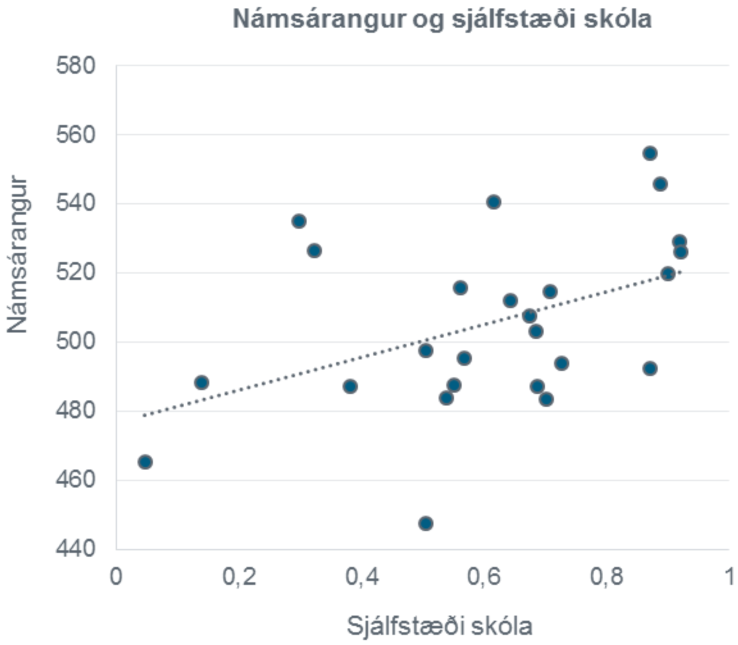

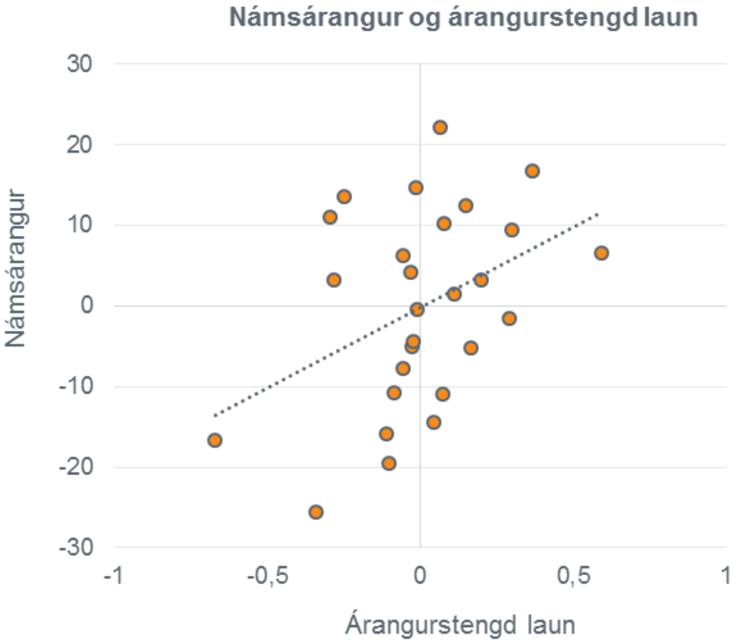

Heimildir: Skýrsla SA og Viðskiptaráðs „Stærsta efnahagsmálið – Sóknafæri í menntun“

Námsárangur = árangur í stærðfræði, PISA könnun
Sjálfstæði skóla = Sjálfstæði við gerð námskráa og námsmat (0-1) 2009
Árangurstengd laun = staðalfrávik launa

SA

Að lokum: Tækifærin liggja víða

Tækifæri til einkareksturs eða einkavæðingar?

MAST Matvælastofnun

FERÐAMÁLASTOFA ICELANDIC TOURIST BOARD

ÞJÓÐLEIKHÚSIÐ

PÓSTURINN

LANDMÆLINGAR ÍSLANDS

Mannvirkjastofnun

fsr FRAMKVÆMDASÝSLA RÍKISINS

RÚV

FASTEIGNIR RÍKISSJÓÐS

Landsvirkjun

FISKISTOFA

Nýsköpunarmiðstöð Íslands

Veðurstofa Íslands

RÍKISENDURSKOÐUN THE ICELANDIC NATIONAL AUDIT OFFICE Fjárhagsendurskoðun

rannís

ÞJÓÐMINJASAFN ÍSLANDS National Museum of Iceland

Álftaneslaug

isavia

Veiðimálastofnun

HAFRANNSÓKNASTOFNUN

SORPA ÁRANGUR Í UMHVERFISMÁLUM

SA

Hvað þjónar okkur best?

- Efnahagslegt mikilvægi: Stór þáttur í íslensku efnahagslífi
- Fjárhagsleg staða: Þokkaleg staða og fer batnandi
- Hvar liggja tækifærin?
- Samantekt

Hvað þjónar okkur best?

- **Þjóðhagslegt mikilvægi.** Innlend þjónusta gegnir mikilvægu hlutverki í íslensku efnahagslífi. Framlag hennar til landsframleiðslu er um 27% og um fimmtungur alls vinnuafls starfar í innlendri þjónustu.
- **Grundvallarbreyting.** Samhliða aukinni velmegun og hærra menntunarstigi hefur sérhæfing aukist og þjónusta orðið stærri hluti af okkar landsframleiðslu.
- **Útsett fyrir hagsveiflunni.** Þjónusta sveiflast með hagsveiflunni. Þrátt fyrir verulegan efnahagsskell í kjölfar hrunsins þá hefur þjónustugeirinn náð sér vel á strik. Skuldir hafa lækkað, afkoman hefur batnað. Staðan í dag svipar um margt til ársins 2003 þegar hagkerfið var í þokkalegu jafnvægi.
- **Lág framleiðni.** Forsenda bættra lífskjara er aukin framleiðni. Þjónustugreinar, líkt og aðrar staðbundnar greinar, líða fyrir smæð heimamarkaðar sem erfitt er að bregðast við. Skortur á samkeppni í opinberum rekstri kemur niður á framleiðni sem auðvelt er að bregðast við með breyttu rekstrarformi.
- **Tækifærin.** Svigrúm er til að auka hagkvæmni hjá hinu opinbera með auknum einkarekstri. Ávinningur af einkarekstri er aukin samkeppni, sérhæfing og sveigjanleiki. Allt stuðlar þetta að aukinni framleiðni og þar með bættum lífskjörum.

Ásdís Kristjánsdóttir
Forstöðumaður efnahagssviðs
asdis@sa.is
sími: 590-0080

Ólafur Garðar Halldórsson
Hagfræðingur á efnahagssviði
olafur@sa.is
sími: 590-0081

Óttar Snædal
Hagfræðingur á efnahagssviði
ottar@sa.is
sími: 590-0082

https://twitter.com/efnahagssvidSA/